

”Men blir det för mycket för henne hjälper han givetvis till” - en diskursanalys av två föräldratidningar

Av Karin Björnbom

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
Ht-12

Handledare: Maria Bangura Arvidsson

ABSTRACT

Author: Karin Björnbom

Title: "If it gets too much for her, of course he will help" – a discourse analysis of two parent magazines

Supervisor: Maria Bangura Arvidsson

Assessor: Anders Östnäs

Since the 1970's the image of parenting has changed. Mothers began to focus on their careers and fathers were accredited a softer and more involved role in parenting. The subject has also been covered in Sweden by parenting magazines since 1968, when 'Vi föräldrar' was launched. Over the last ten years, a number of new parenting magazines have surfaced in the Swedish market. The magazine 'Mama', which was launched in 2003 and 'Pappa Magazine', launched in 2011, are two examples and are the empirical sources of this paper. The purpose of this study is to shine a light on how parenting is conveyed in parenting magazines aimed at mothers and fathers respectively to gain an understanding for the embedded societal processes that guides the portrayal. This study takes its departure in the social-constructivist view on societal phenomenas and is a critical discourse analysis on how parenting is portrayed in 'Mama' and 'Pappa Magazine'. The discourses are analyzed through language and embedded social structures within the texts. Theories on media's influence and intersectionality are important parts of the study and the results.

The results are mainly that the magazines portray parents through ethnically homogenous, heterosexual, well-known and high income individuals which secures the traditional gender roles and confirms several of the categories in the intersectionality theory. Ultimately, they contribute to a power structure in society. The notion that these medias have influence on parents are highlighted by one of Sweden's most influential media researchers which means that the magazines portrayal indeed can have an impact on parents in Sweden today.

Key words: Intersectionality, parenting magazines, medias influence, gender

Innehållsförteckning

1. Inledning

1.1 Problemformulering.....	5
1.2 Syfte.....	5
1.3 Frågeställningar.....	6
1.4 Bakgrund.....	6
1.5 Material.....	7

2. Metod

2.1 Kvalitativ metod.....	8
2.2 Urval.....	8
2.3 Diskursanalys som metod.....	8
2.4 Kritisk diskursanalys.....	9
2.5 Kvalitativ metods tillförlitlighet.....	10
2.6 Etiska överväganden.....	11

3. Tidigare forskning och kunskapsfältet

3.1 Inledning.....	13
3.2 Mediers makt.....	13
3.3 Det moderna föräldraskapet.....	14
3.4 De nya fäderna.....	14
3.5 Media och föräldraskap.....	15

4. Teoretiska utgångspunkter

4.1 Inledning.....	17
4.2 Intersektionalitet.....	17
4.3 Genussystemet.....	18
4.4 Den hegemoniska maskuliniteten.....	19

5. Resultat och analys

5.1 Inledning.....	20
5.2 Analysmodell.....	20
5.3 Manlighet och faderskap i tidningen Pappa Magazine.....	21
5.4 Den nya papparollen.....	21
5.5 Pappor i tidningen Mama.....	21
5.6 Kvinnligt och moderskap i tidningen Mama.....	22
5.7 Mammor i Pappa Magazine.....	24
5.8 Språk och layout.....	24
5.9 Hur texter konsumeras kopplat till Mama och Pappa Magazine.....	25
5.10 Intersektionalitet och makt i de undersökta texterna.....	26
5.11 Sexualitet och etnicitet.....	28

6. Sammanfattande diskussion.....	30
-----------------------------------	----

7. Referenser.....	32
--------------------	----

8. Bilaga 1- Empiri.....	34
9. Bilaga 2 - Frågeguide.....	35

1 Inledning

1.1 Problemformulering

Enligt ett pressmeddelande från SCB föddes 111 770 barn under 2011 (SCB 2012). Detta ger oss en fingervisning om hur många som blir föräldrar för första gången eller får fler barn i Sverige varje år. Många av dessa tar del av texter framtagna specifikt för föräldrar. I synnerhet sedan 1960-talet har synen på föräldraskap förändrats. Mammor började fokusera mer på karriären, och pappor har tillskrivits en mjukare och mer deltagande roll i föräldraskapet. Ämnet har också följts av föräldratidningar sedan 1968 då ”*Vi föräldrar*” lanserades. Tidningen hade fokus via sin titel på föräldraskap men riktade sig ändå mest till mödrar. Bäck-Wiklund och Bergsten (1997) och Johansson (2009) har gjort studier på föräldraskap, och resultaten av deras studier är att pappor har fått en ny, mer framträdande roll sedan 70-talet, mammor har en ökad karriärism och det har blivit tal om ett ständigt livspussel. De senaste tio åren har det lanserats flera nya föräldratidningar, ett par exempel är ”*Mama*” som lanserades 2003 och ”*Pappa Magazine*” som lanserades 2011. Skillnaden från de tidiga föräldratidningarna är uppenbar. Mediehusen har snävat in sina målgrupper och lanserar således specialiserade tidningar för mammor och pappor separat. Detta kan per automatik ses som ett avsteg från jämställdhetstanken, då det kan argumenteras för att jämställdhet inte gör en sådan distinktion baserat på kön, och således går de stick i stäv med samhällsutvecklingen. En nybliven förälder befinner sig i en helt ny situation i livet där allt från blöjbyte till sömnrutiner ofta är helt nya fenomen och ord i ens vokabulär. Enligt Strömbäck (2009) är utsträckningen i vilken media kan påverka människor baserat på hur de exponeras, uppmärksammar, uppfattar och minns information. Nya föräldrar kan således tänkas vara påverkbara utifrån de här fyra begreppen. Att då undersöka hur föräldraskap porträtteras i medier som riktar sig till föräldrar blir väldigt viktigt både från ett individ- och samhällsperspektiv. Starkt förknippat med detta är hur tidningar som riktar sig till mammor respektive pappor skiljer sig åt. Här går det att utläsa en generell strömning åt vilken den samhälleliga normen pekar hur en mamma och en pappa ska vara. Idealet som målas upp i föräldratidningar kan ses på flera sätt. Exempelvis kan de ideal som porträtteras i tidskrifterna vara inspirerande, utvecklande och igenkännande. På ett annat sätt kan föräldrar känna tillkortakommanden för att de inte har möjlighet att förverkliga de här idealen varken ekonomiskt, status- eller tidsmässigt. Mattsons (2010) tankar om intersektionalitet belyser den här problematiken från flera olika perspektiv. Hur den moderna svensken ska vara som förälder är ett mycket intressant fenomen och därför är det viktigt att titta kritiskt på de ideal som förmedlas i olika typer av medier. Porträtteringen av föräldrar i föräldratidningar påverkar de människor som väljer att ta del av dessa medier. Tidningar har en viktig roll och även makt i hur föräldraskapet porträtteras och normaliseras i tidskrifter vilket den här studien kommer att handla om.

1.2 Syfte

Syftet med den här studien är att belysa hur föräldraskapet porträtteras i tidskrifter för föräldrar inriktade på mammor respektive pappor för att skapa förståelse för de processer som styr porträtteringen ur ett samhällsperspektiv.

1.3 Frågeställningar

Utifrån studiens syfte har jag kommit fram till följande frågeställningar:

- Vilka bilder ger tidskrifterna av kvinnor respektive män som föräldrar?
- Vilka bilder ger texterna om kön, etnicitet, klass och sexualitet?
- Hur förhåller sig tidskrifterna till strävandet efter jämlikhet i samhället?
- Hur förhåller sig tidskrifterna till språk och layout?

1.4 Bakgrund

Föräldraskapet har de senaste årtiondena genomgått en stor förändring. Från hemmafruidealet och män som försörjare till jämställt föräldraskap där det tidigare var framförallt moderskapet som var lika med föräldraskap. Detta har ändrats i takt med att kvinnors ställning på arbetsmarknaden stärkts samt att politiska välfärdsfunktioner har tillkommit som exempelvis förskola (Bäck-Wiklund & Bergsten 2010). Faderskapet har uppmärksammats mer och mer de senaste 20 åren och män ses som mer medvetna i sin föräldraroll nu än förr. Samhället har genom att införa två ”pappamånader” försökt öka pappornas roll i föräldraskapet. Fler och fler pappor engagerar sig i sina barn och familj även om det fortfarande inte är helt jämställt mellan könen (Johansson 2009).

Sverige fick sin första renodlade föräldratidning 1968 i *Vi föräldrar*. Denna ges fortfarande ut av Bonnier Tidskrifter och är Sveriges största och äldsta föräldratidning. Vidare finns det en mängd olika titlar på ämnet bland andra *Föräldrar och Barn* och *Family Living*.

Vid en överblick tyder det på att tidningarna med tiden nischat sig mer än tidigare då det endast fanns en föräldratidning. Dock riktades föräldratidningarna mest till mödrarna och inte till föräldrar som titeln beskriver. Mammatidningen *Mama* har funnits sedan 2003 medan pappatidningen *Pappa Magazine* gjorde sitt intåg på marknaden åtta år senare, 2011. Från året 1968 då *Vi föräldrar* utkom så har det självklart hänt mycket i samhällsdebatten kring föräldraskap. Det är dock intressant att en tidning riktad endast till mammor utkom 2003 och pappatidningen inte förrän 2011. En annan intressant aspekt är även att dagens strävande efter jämställdhet i föräldraskapet borde göra att det endast finns föräldratidningar för båda könen än att dela upp föräldraskapet efter kön.

1.5 Material

Vid mitt val av tidskrifter valde jag de två tidskrifter som riktar sig till enbart mammor respektive pappor. Då det endast finns två av dessa representerade i tidningshyllan valde jag följande två:

Mama som utges av Bonnier förlag med 13 nummer per år och Pappa Magazine som utges av Moderna tidskrifter med en upplaga på 9 nummer per år.

Mama beskrivs av organisationen Sveriges tidskrifter som: ”En present till alla mammor!

Mama är unik: allt ett lifestylemagasin ska innehålla, samtidigt som läsarna får känna igen sig i sin tuffa mammavardag. Vi serverar modet, maten, skönheten, resorna och inredningen som mammorna drömmer om, men också massor av energi, skratt och igenkänning - mammahistorier som går rakt in i hjärtat. Vi är det viktigaste, roligaste och vassaste magasinet för mammor som vill ha det där lilla extra. Och vem vill inte det?”

(<http://sverigestidskrifter.se/tidskrifter/mama>, 130101).

Pappa Magazine beskrivs som: ”Pappa Magazine vänder sig till den moderna och engagerade pappan och människorna i hans närhet. Mannen som strävar efter att investera tid i sina barn, sina relationer och sin karriär. Ett helt unikt helhetskoncept med pappornas berättelser och intressen i fokus. Tänkvärda reportage, kända profiler, mode, sex och relationer och mycket mer som ger både underhållning och eftertanke.” (<http://sverigestidskrifter.se/tidskrifter/pappa-magazine>, 130101).

2 Metod

2.1 Kvalitativ metod

Kvalitativ metod är inriktad på förståelse och ord (Bryman 2002) och är användbart för min uppsats då det är just språket och dess inneboende processer som jag valt att undersöka.

Kvalitativ forskning omfattar flera olika tillvägagångssätt, som exempelvis intervjuer, diskursanalys, observationer och etnografiska undersökningar. I den här studien har jag använt mig av diskursanalys.

2.2 Urval

Jag valde att ta fem nummer av vardera tidskrift, och då de senaste utgåvorna som finns tillgängliga (se bilaga 1). Antalet nummer av tidskrifterna utgick från att jag ville ha ett lika stort material från båda tidningarna för att ge samma mängd data till min analys. Min avgränsning till tio nummer beror på studiens omfång, vilket innebar att fler nummer hade blivit en alltför stor datamängd för studiens ramar. Utifrån dessa nummer har jag valt att koda huvudintervjun som finns i vardera tidning som utgått från omslagspersonen och som i alla dessa nummer består av en offentlig och känd person. I mammatidningen är det alltid mammor som intervjuas i huvudintervjun och på samma sätt är det endast pappor som intervjuas i pappatidningen. Vidare har jag kodat vardera tidningsredaktörens inledningstext i tidningen för att sedan jämföra om den skiljer sig eller hör ihop med innehållet i huvudintervjun.

Jag valde svenska tidningar då jag ville undersöka just Sveriges mediala porträttering av föräldrar. Vidare hade jag kunnat välja att titta på föräldratidningar som riktar sig till både mammor och pappor men då hade jag inte fått samma jämförande perspektiv.

Vid urvalet av empirin från tidningarna undersökte jag huvudintervjuerna och ledarna från varje nummer. Anledningen till att jag valde just dessa texter är att de är stående inslag i varje nummer av båda tidningarna och får anses vara representativa för tidningens hållning då personen i huvudintervjun också placeras på omslaget i varje nummer.

2.3 Diskursanalys som metod

Diskursanalys har en socialkonstruktionistisk utgångspunkt (Jørgensen & Phillips 1999). I diskursanalysen är metod och teori sammanlänkade vilket gör att man som användare av diskursanalysen måste acceptera de grundläggande filosofiska premisserna (Jørgensen & Phillips 1999). Metod och teori utgör tillsammans en helhet i diskursanalysen men kan även användas var för sig. Det går också bra att ta in andra perspektiv (Ibid).

Enligt Bryman (2002) är diskursanalys en metod som kan användas på texter, exempelvis tidningsartiklar. Detta gör således metoden ytterst lämplig för min studie.

Diskursanalys är en lämplig metod för att finna genomgående och bakomliggande teman i empirin eftersom det är språket diskursanalys fokuserar på (Bryman 2002).

Bryman (2011) uttrycker det på följande sätt: ”Språket beskrivs i diskursanalysen som att det konstituerar eller producerar den sociala verkligheten; det är inte enbart ett medel för att förstå den verkligheten” (Bryman 2011, s. 474).

Diskurs är enligt Jørgensen och Phillips (1999) ett bestämt sätt att tala om och förstå världen

Diskursanalysen kan användas som metod för forskning i kommunikation, kultur och samhälle men även för att se på samhällsliga och kulturella utvecklingstrender (Jørgensen & Phillips 1999).

Det här visar författarna på genom följande citat: ”..en målsättning att bedriva kritisk forskning, det vill säga utforska och kartlägga maktrelationer i samhället, och att formulera normativa perspektiv varifrån man kan kritisera dessa relationer och peka på möjligheter till social förändring.” (Jørgensen & Phillips 1999).

Författarna presenterar i sin bok tre olika sätt att förhålla sig till diskursanalys: diskursteori, kritisk diskursanalys och diskurspsykologi (ibid). Jag har valt kritisk diskursanalys. Detta val beror på att jag ville sätta mina resultat i en samhällskontext, vilket kritisk diskursanalys är ytterst lämpad för. Nedan kommer jag att diskutera metoden vidare.

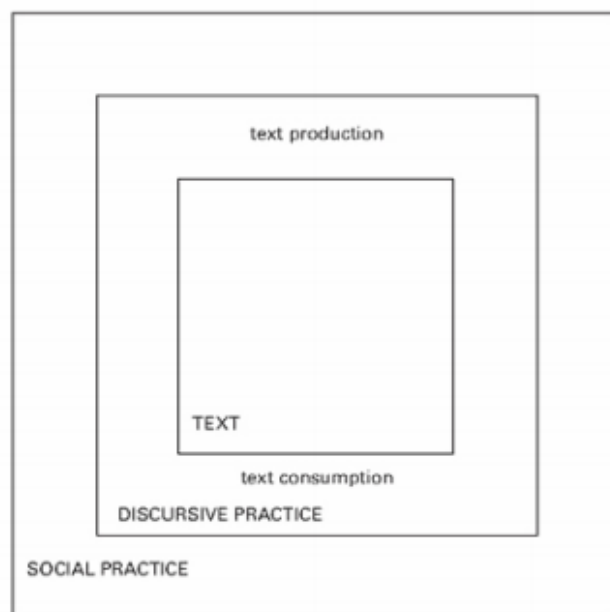
2.4 Kritisk diskursanalys

Den kritiska diskursanalysen betonar att diskursen bidrar till att skapa den sociala världen (Jørgensen & Phillips 1999).

Jag har letat efter bakomliggande teman i de texter jag avsett att undersöka. Jag har sedan kategoriserat dessa teman och diskurser för att sedan leta efter mönster i dessa. De mönster som jag sett ligger till grund för min analys. Vad som också är intressant som framhävs i Jørgensen och Phillips (1999) är interdiskursivitet och intertextualitet. Interdiskursivitet innebär att det finns flera olika diskurser i samma kommunikativa händelser, i mitt fall texter. Intertextualitet innebär att man hänvisar till tidigare texter (Jørgensen och Phillips 1999).

Vid analys av diskurser ska man enligt författarna fokusera på två dimensioner: dels den kommunikativa händelsen, dels diskursordningen. Den kommunikativa händelsen är exempelvis en tidningsartikel - ett fall av språkbruk (Jørgensen & Phillips 1999). Jørgensen & Phillips tar i sin bok upp Faircloughs tredimensionella modell som han bygger på ovannämnda dimensioner. Vid empirisk forskning inom kommunikation och/eller samhälle kan denna modell användas som en

analytisk ram (Jørgensen & Phillips 1999).

Figur 1. Faircloughs tredimensionella modell (Fairclough 1992, ur Jørgensen & Phillips 2002).

Det innersta lagret har titeln ”text” och med det menar författaren den kommunikativa händelsen, i detta fall en text. Här tittar man till exempel på en texts egenskaper. Nästa lager benämner Fairclough som diskursiv praktik. Detta är de produktions- och konsumtionsprocesser som texten är förbunden med. Det yttersta och sista lagret i modellen är social praktik. Här sätter man texten i ett större socialt perspektiv (Jørgensen & Phillips 1999). Ett exempel på hur detta kan se ut är att man använder exempelvis maktteori för att visa på hur en text eller annan diskurs har inneboende maktstrukturer. I den här uppsatsen är intersektionalitet och dess byggstenar det primära verktyget för att belysa den sociala praktiken i de analyserade diskurserna.

Med hjälp av den här modellen har jag kunnat relatera empirin till en större kontext, både diskursivt och socialt.

2.5 Kvalitativ metods tillförlitlighet

För att kunna beskriva hur kvalitativ metods tillförlitlighet ser ut finns två begrepp: validitet och reliabilitet. För att mäta det man avser att mäta handlar validitet om och mätverktygens precision handlar reliabiliteten om (Jönson 2010). Bryman (2002) menar att det finns intern respektive extern reliabilitet och validitet. Med intern validitet menas att det ska finnas en samstämmighet mellan en forskares resultat och teori. Med extern validitet menas i vilken utsträckning en forskare kan

generalisera de resultat som denne kommer fram till. Som jag ser det är detta en punkt där min studie kommer ha en låg generaliseringsgrad, då jag på ett subjektivt sätt kommer att analysera empiri, både genom urval och analys. Detta gör det svårt att dra några större slutsatser, men de kan dock vara ett intressant bidrag till forskningen i socialt arbete vilket gör att det nödvändigtvis inte behöver vara något negativt - snarare tvärtom. Som jag ser det innebär diskursanalys en bra väg för att kunna sätta fenomen, som exempelvis föräldraskapets porträttering i medier, i ett större perspektiv och titta på makt- och genusdimensioner samt klass och etnicitet genom ett språkligt raster.

Intern reliabilitet innebär att om man är flera som utför studien ska man komma överens om det man kommer fram till. Detta är inte aktuellt för mig då jag genomför min studie på egen hand.

Extern reliabilitet handlar om i vilken utsträckning man kan replikera en studie. Författaren menar att detta är svårt att uppfylla i en kvalitativ studie (Bryman 2002). Som jag nämnde tidigare kommer jag att utföra en subjektiv studie vilket kan göra det svårt att upprepa min studie, då analysen görs av mina egna resonemang med utgångspunkt i den teori som finns tillgänglig inom området.

Samtidigt så skulle en liknande studie ha kunnat komma fram med ungefär samma resultat genom att undersöka samma tidningar med samma teoretiska utgångspunkter som jag gjort.

Det finns också forskare som menar att det inte är relevant att tala om reliabilitet och validitet när det gäller kvalitativ forskning. Att syftet med kvalitativ forskning inte är att kunna byta ut forskaren och uppnå samma resultat samt att det inte går att på förhand se validiteten menar Widerberg (2002) på. Det Widerberg (2002) betonar istället är att en kvalitativ undersökning ska vara tillförlitlig och saklig.

2.6 Etiska överväganden

Det humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet antog 1990 forskningsetiska principer som har fyra huvudkrav. De fyra huvudkraven är följande: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2009). Dessa etiska krav handlar om att de personer som medverkar i en forsknings undersökning ska vara skyddade på olika sätt. I min studie så kommer jag att använda mig av redan offentligt publicerat material i form av texter från olika medier. Detta innebär att jag inte kommer att använda mig av några undersökningspersoner som innefattas av ovanstående etiska forskningskrav. Jag har även valt att anonymisera intervjupersonerna i de texter jag analyserat då jag inte vill att fokus ska hamna på de offentliga personerna som figurerar i texterna, utan på diskurserna som finns i tidskrifterna.

Vidare har jag valt att inte avköna personerna som berörs i texterna då det är just de eventuella

skillnaderna mellan könen som jag har velat undersöka i denna studie.

3 Tidigare forskning och kunskapsfältet

3.1 Inledning

Under mitt arbete med att överblicka den rådande forskningen om massmedier riktade till föräldrar fann jag att det inte finns forskning i någon större utsträckning. Forskningen som finns är framförallt inriktad på aspekter som är närliggande min egen undersökning, till exempel om föräldraskap generellt. Å ena sidan finns det en kunskapslucka vad gäller föräldraskap och massmedier. Å andra sidan finns det möjlighet att dra kunskap från de närliggande undersökningarna för att belysa mitt arbete från flera perspektiv. Jag valde att fokusera sökandet efter tidigare forskning och rådande kunskapsfält på mediernas makt, föräldraskap och föräldraskap i medier och det är således de tre som beskrivs nedan.

3.2 Mediernas makt

Strömbäck (2009) argumenterar för att det finns flera viktiga aspekter vad gäller mediers makt. Dels hur medier har makt över dess konsumenter, men också hur makten över medierna ser ut. Medierna kan ha makt över människors känslor och tankar samtidigt som de kan vara maktlösa eftersom andra än medierna själva kan diktera vad innehållet ska vara. När medierna har båda delarna - makt över både människor och innehållet - är de som allra mäktigast. Vidare tar Strömbäck (2009) upp fyra selektivitetsprocesser som är viktiga för de psykologiska förutsättningarna för mediers makt. Dessa är: selektiv exponering, selektiv uppmärksamhet, selektiv perception och selektiv hågkomst. Selektiv exponering handlar om vilka medier människor väljer att konsumera. Väljer man att ta del av nyheterna genom tidningsmedier eller TV-medier?

Selektiv uppmärksamhet har att göra med den information människor väljer att tillskansa sig.

Uppmärksammar man människors utseende i en tidningsartikel snarare än vad de gör?

Selektiv perception handlar om hur människor tolkar informationen som konsumeras. För att exemplifiera detta kan man tänka sig att en person som är vänligt inställd till USA tolkar nyheter om amerikansk politik annorlunda än en person som har svårt för USA:s politik.

Selektiv hågkomst handlar om vad människor kommer ihåg från medieexponeringen. Av allt som en person exponeras för är det enligt Strömbäck (2009) en mycket liten del som faktiskt lagras i minnet.

Minnet pekar författaren ut som en viktig aspekt i vilken makt olika typer av medier har. För att information ska överföras från korttidsminnet till långtidsminnet krävs bearbetning – Strömbäck (2009) menar att bearbetningen måste göras under 8-10 sekunder. Det här, menar författaren, är

anledningen till att tidningsmediet är överlägset TV-mediet när det handlar om att påverka människor. Tidningar bearbetas under en längre tid än TV-inslag och således minns människor i regel information som presenterats i tidningar längre än andra medier (Strömbäck 2009).

3.3 Det moderna föräldraskapet

Bäck-Wiklund och Bergsten (2010) har skrivit om det moderna föräldraskapet, modernt familjeliv samt familjekultur. Författarna menar att i dagens moderna Sverige är de flesta överens om att leva jämställt men få lever efter det i praktiken. Författarna beskriver hur föräldraskapet sett ut tidigare och hur det ser ut idag. För att spegla dagens föräldraskap har författarna intervjuat samt delat ut enkäter till mammor och pappor. Historiskt sett har det hänt mycket på familjefronten, för bara 40 år sedan var 70 procent av de gifta småbarnsmödrarna hemmafruar. Idag är det allra vanligast att familjen består av två försörjare. Författarna påvisar dock att fördelningen mellan hemarbete och förvärvsarbete fortfarande är starkt könssegregerat. Kvinnor ägnar dubbelt så mycket av sin tid åt hemarbete medan män ägnar dubbelt så mycket tid åt förvärvsarbete.

Författarna menar att bilden som målas upp offentligt via det politiska jämställdhetsidealet inte är det som faktiskt sker i familjerna, utan att det där är en mer könsspecifik och traditionell uppdelning (ibid.). Bäck-Wiklund och Bergsten (2010) menar att de traditionella könsidealerna lever kvar genom sagor och myter men även i människors medvetande. De menar att de ideal som förmedlas i samhället via exempelvis bilder som media för fram inte är förenliga med jämställdheten som politiken formar. Författarnas undersökning visar på att barnen blir föräldrarnas livsplan, både bland männen och kvinnorna. Detta tror de beror på att barnet är beroende av föräldern och att dess position i familjen blir naturlig i sig. Ett område där könsskillnaden blir tydlig är kvinnornas benägenhet att låta familjelivet kretsa kring barnen. Med detta menar författarna att kvinnorna alltid ser barnet i centrum medan männen ser barnet som en del av familjen. Det innebär att kvinnorna oftare har dåligt samvete över barnen, trots att de enligt författarna gör stora uppoffringar för barnens skull. Författarna tolkar det dåliga samvetet som ett dåligt självförtroende hos mammorna där de inte känner att de är goda nog medan papporna ser föräldraskapet som ett projekt bland andra som helt enkelt är görbart det med.

3.4 De nya fäderna

Johansson och Klinth (2007) har studerat fyra olika grupper av män med skilda bakgrunder och erfarenheter. I fokusgrupper har de diskuterat hur de ser på sitt faderskap både utifrån livserfarenheter och visioner. I slutet av 1960-talet formulerades en politisk vision med två olika

ben, en för att stärka kvinnors position i yrkes- och samhällslivet och den andra för att stärka mannens ansvar för barn och hem. Forskarna menar att man genom olika samhällskampanjer från 1970-talet började uppmana fler fäder att ta ut föräldraledighet. Sedan dess har siffrorna ökat. I början av 1980-talet tog fäderna endast ut 5 procent av den totala ersättningstiden och 2004 har det ökat till 18,7 procent. Empiriskt stöd finns för att män tar ett allt större ansvar för barn och hem medan statistik visar att det fortfarande är kvinnorna som tar mest ansvar på dessa områden och att männen är huvudförsörjare. Fokusgrupperna bestod av 19 män och delades upp i fyra grupper utifrån männens sociala, etniska, professionella och religiösa tillhörighet. Diskussionen som fördes utgick från olika kampanjbilder för pappaledighet från nutid till 30 år tillbaka i tiden.

Johansson & Klinth (2007) kom fram till att de flesta män som deltog i undersökningen var engagerade och positiva till att ha ett aktivt faderskap. Männen visade även en vilja till ökad omsorg om barnen och hemmet som även tidigare empiri visat på. De var alla överens om att det är viktigt med ett aktivt faderskap medan de har olika sätt att beskriva det på vilket beror på att de har olika sociala positioner, övertygelser och erfarenheter. En intressant reflektion som forskarna gör är att männen ställer sig positiva till att ha ett mer delat ansvar kring familjen men det är få som uttrycker en önskan om att de skulle göra detta för att ändra maktrelationer mellan kvinnor och män. Genom detta menar forskarna att männen separerar faderskapdiskussionen från jämställdhetsfrågan.

Johansson (2004) har undersökt hur samhället ser på manliga förebilder genom faderskapets omvandlingar och frånvarons socialpsykologi. Detta har han studerat genom kombination av fallstudier och olika teoretiska diskussioner om exempelvis manlighet och faderskap. Johansson (2004) menar på att det finns en dold könsdiskurs där två heterosexuella föräldrar som kärnfamilj utgör normen där han exempelvis finner tendenser inom socialtjänsten att skylla problem på exempelvis en frånvarande far och genom att lösa dessa tillsätta en manlig kontaktperson till en pojke med en ensamstående mamma.

3.5 Media och föräldraskap

Plantin och Daneback (2010) skriver i sin artikel "Föräldraskap och internet" om det nya senmoderna föräldraskapet. Författarna fokuserar i sin artikel på internet men nämner i inledningen just föräldratidningar. De beskriver att antalet föräldratidningar ökar. Det kommer hela tiden nya titlar och författarna menar att det är livsstilsmagasin som riktar sig mer och mer till föräldrar genom att specialisera sig på olika intressen, exempelvis "Äventyrliga föräldrar" med restips. Författarna skriver att: "Föräldraskapet har alltså utvecklats till en kommersiell industri där tips, råd och anvisningar förmedlas i en aldrig sinande ström." (Plantin och Daneback, 2010, sid.1).

En rapport från Statens folkhälsoinstitut (red. Brennberg 2004) visar hur olika sorters föräldrastöd kan påverka föräldrar. Den viktigaste formen för stöd i föräldrarollen är enligt rapporten informella kontakter med andra såsom släktingar och vänner men föräldrar kan även få stöd genom media. För att få fram siffror för detta har de bland annat skickat ut en enkät till föräldrar där 2077 stycken deltog. Rapporten tar upp tidskrifter som ett av verktygen för föräldrar. 45 procent av de föräldrar som författarna har tillfrågat anser sig vara intresserade av föräldrastöd i form av tidskrifter och böcker. Intresset är 50 procent större hos kvinnor än bland män. Skillnaden mellan föräldrar födda utom och inom Norden är väldigt liten. Rapporten tyder även på att det är främst föräldrar med hög utbildning som använder sig av tryckt material när de söker föräldrastöd.

Rapporten visar att tidskrifter främst produceras marknadsmässigt och att utbudet är mest riktat till småbarnsföräldrar. Detta kan enligt rapportförfattarna vara en följd av att efterfrågan på föräldrastöd är högre bland småbarnsföräldrar då de ägnar mer tid till sina barn än vad föräldrar till större barn gör. Det kommersiella intresset kan även inverka på detta då spädbarnstiden innebär en mängd olika produkter, allt ifrån blöjor till barnmat, som marknadsförs till föräldrarna. Företagen vill få ut just sin produkt och kan annonsera i tidningarna vilket gör att tidningarna livnär sig på dessa annonser. Rapporten presenterar att hälften av alla föräldrar som deltagit i undersökningen uppger att de haft nytta av den information som de fått från tidskrifter kring föräldraskap.

Vidare beskriver författarna att de inte funnit studier som visar på hur föräldrar använder sig av den information som de tar del av i medier i stort. Antagligen kan media ge kunskap som föräldrar värderar och som kan bidra till självreflektion hos föräldrarna över sitt eget föräldraskap.

Reflektionen kan bidra till att de antingen förkastar eller tar till sig ny information som de möjligtvis kan identifiera sig med (Statens folkhälsoinstitut 2004).

Sunderland (2006) undersöker hur tidningar som handlar om barn är riktade till föräldrar eller endast mammor. Detta undersöker författaren genom att använda sig av kritisk diskursanalys för att studera på språket och innehållet i tidningarna. Sunderland noterar att det finns flest föräldratidningar i England, Kanada och USA som är riktade till föräldrar, varav endast några få riktar sig enbart till mödrar. Detta skulle då vara ett "bevis" för att tidskrifterna är vinklade och handlar om både mammor och pappor då de inte utesluter någon av dem i titlarna. Sunderland kommer fram till att pappor inte tilltalas på samma sätt som mammor i de undersökta föräldratidningarna. Sfären mellan män och kvinnor framställs väldigt traditionellt i tidningarna (Sunderland 2006).

4 Teoretiska utgångspunkter

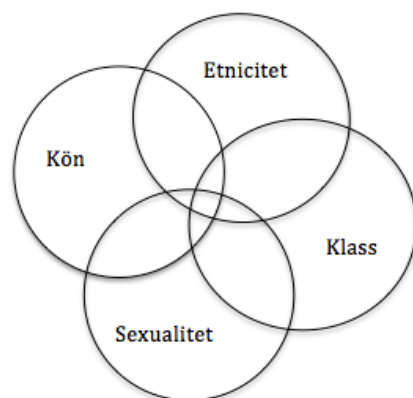
4.1 Inledning

Mina teoretiska utgångspunkter för det här arbetet är två. För det första intresserar jag mig för föräldraskap kopplat till intersektionalitet, därför att denna teori innefattar flertalet kategorier som tillsammans kan belysa olika maktstrukturer.

Eftersom jag har valt kritisk diskursanalys som metod är teorier som kan relateras till Faircloughs modell relevanta att använda. Med hjälp av intersektionalitet kan empirin relateras till en större social kontext. Intersektionalitet som teori bidrar med en förståelse för hur en rad faktorer samspelar för att skapa förtryckande mönster. För det andra förklarar Hirdmans (2004) genusystem och Connells (2008) hegemoni hur vi kan förstå den verklighet som kön förstås i samhället. Jag vill även lyfta fram att Hirdmans tankar kring genus har blivit kritiserad och detta är anledningen till mitt användande av Connells tankar kring den maskulina hegemonin som en teori som kompletterar Hirdmans genusystem.

4.2 Intersektionalitet

Intersektionalitet består av fyra kategorier: kön, sexualitet, klass och etnicitet. Dessa kategorier används för att belysa hur olika maktstrukturer påverkar varandra (Mattson 2010).

Figur 2. Illustration över hur de olika kategorierna samverkar (Eriksson-Zetterquist & Styhre 2007, sid.12)

Med begreppet intersektionalitet menas att det finns flera kategorier som samspelar med varandra samtidigt som de är självständiga. Konstruktionen av ojämlikhet bidras till genom samspelet mellan dem och blir således utgångspunkten i den intersektionella analysen. Mattson (2010) menar att en

av kategorierna i sig alltid bär med sig föreställningar om de andra tre. Författaren tar upp kategorin kön som exempel: ”Kategorin kön bär alltså alltid föreställningar om kategorierna sexualitet, klass och etnicitet. Detta innebär att det kommer att finnas olika femininiteter och maskuliniteter eftersom klass, sexualitet och etnicitet på olika sätt ”skär” genom kön.” (Mattson, 2010, sid. 20) När exempelvis klass och föreställningar om klass korsar könskategorin menar författaren att detta skapar olika ideal och förståelser om vad kvinnor och män är och bör vara. Vi påverkas alltså av olika ideal som vi förväntas kunna leva upp till genom vår könstillhörighet. Den intersektionella analysen används även för att kunna urskilja olika ojämlikheter inte bara mellan kvinnor och män utan också mellan kvinnor och kvinnor och mellan män och män (Mattson 2010). Inom den genusvetenskapliga forskningen är kön som konstruktion central. Mattson (2010) förklarar det som att kön är något som konstrueras, socialiseras eller fostras till istället för tanken att människan innehar sitt kön bara rent biologiskt.

4.3 Genussystemet

Hirdman (2004) skriver om genus och dess dynamiska struktur, vilket hon kallar genusystemet. Detta system betyder att genus innebär en mängd olika fenomen, processer, förväntningar och föreställningar. Systemet används för att strukturera upp ordningen av kön. Genussystemet har enligt Hirdman en viktig del för andra ordningar i samhället såsom politiska, ekonomiska och sociala ordningar. Hirdman menar att det är genusystemet som blivit basen för dessa ordningar. Genussystemet har två ”bärande bjälkar” enligt Hirdman: dikotomin och hierarkin. Dikotomin står för att kvinnligt och manligt inte bör blandas. Ordet står för isärhållandets tabu. Hierarkin står för att normen är mannen, vilket innebär att mannen står för människan, det normala och allmängiltiga. Hirdman menar att man bör understryka dikotomin som ”en enastående strukturerande förmåga”, att människor använder dikotomin som ett sätt att tänka och att det ger belöningar till tänkandet genom att strukturera upp och ge aha-upplevelser.

Författaren menar att män och kvinnor skapas av olika kulturella samlade figurer. Barnet föds inte in i sin könsroll utan skapas av samhället in i sin roll.

Hirdman menar att den djupaste och ursprungligaste livsvärldsskapelsen är genuskapandet. Genuskapandet förklarar Hirdman som geografiskt och historiskt lagrade föreställningar om vad kvinna och man är.

Författaren tar upp Jürgen Habermas begrepp livsvärld som enligt honom sker på tre olika nivåer: kulturell överlagring, social integration och socialisering. Dessa tre översätter sedan Hirdman för att användas på genusystemet. Hirdman menar då att kulturell överlagring står för tankefigurerna för

genus, social integration är arbetsdelningen mellan könen och socialisering är direkt inläring exempelvis att pojkar inte ska gråta och så vidare.

Det finns dock kritik mot Hirdmans (2004) teori som bland annat handlar om att genusystemet mest är inriktad mot mäns överordning och kvinnors underordning men inte ser andra typer av hierarkier till exempel mellan män och mellan kvinnor. Här kompletterar både intersektionella perspektivet samt Connells (2008) teori kring den maskulina hegemoni mot. Det Connell (2008) tar upp som Hirdman (2004) missar är att det kan finnas olika ordningar mellan kvinnor och kvinnor, män och män samt att kvinnor även kan vara överordnade män.

4.4 Den hegemoniska maskuliniteten

Connell (2008) skriver om maskuliniteter och de genusrelationer som finns mellan män.

Författaren menar att maskulinitet är det som upprätthåller ett mönster i genusrelationer nämligen den hegemoniska positionen. Hegemoni är ett begrepp som ursprungligen använts som en analys av klassrelationer. Begreppet bygger på när en grupp i samhällslivet kan upprätthålla och hävda en ledande position. Patriarkatets legitimitet, där män förväntas vara dominanta och kvinnor underordnade, är den del i genusstrukturen som hegemonisk maskulinitet styrker. Den hegemoniska maskuliniteten handlar även om underordning och dominans mellan olika grupper av män, denna består i första hand i vår tids europeisk-amerikanska samhälle av homosexuella mäns underordning och heterosexuella mäns dominans. Författaren menar att begreppet inte bara handlar om att de personer som är de dominanta i strukturen är de mäktigaste utan menar att det också kan vara olika ideal som finns i samhället, exempelvis de som skådespelare representerar. Att dessa individer som målas upp i en film i och med detta får stor institutionell makt behöver inte betyda att de i sitt privatliv ingår i det hegemoniska mönstret. När det finns ett samband mellan institutionell makt och kulturella ideal skapas hegemonin. Författaren tar upp den kollektiva övertygande bild som vi får av maskuliniteter genom personer som tillhör den högsta eliten inom militären, staten och näringslivet. Denna bild anses av författaren ännu inte vara hotad. Fadersliv innehåller enligt författaren ofta vidsträckta kompromisser med kvinnor snarare än dominans. Den hegemoniska maskuliniteten innehåller en allmänt accepterad strategi, understryker Connell (2008).

Connell visar även på att det finns mer än kön som påverkar synen på människor och dennes plats i samhället. Frågor som klasstillhörighet och strukturer i samhället lyfts mer upp av Connell och dessa är även de viktiga delar i hur vi gör kön i dagens samhälle.

5 Resultat och analys

5.1 Inledning

Nedan följer en presentation av min empiri kopplat till de olika teorierna och tidigare forskning som jag funnit på området. För att presentera min empiri tillsammans med en analys utifrån mina valda teorier och tidigare forskning har jag valt att använda mig av de teman som jag beskriver i frågeguiden (se bilaga 2) som jag utgick från när jag kodade det empiriska materialet. Dessa kategorier är tre teman som består av manligt/kvinnligt, makt och klass.

Jag har nedan valt att ta bort namnen på personerna som förekommer i intervjuerna då jag inte vill att fokus ska hamna på de offentliga personerna utan på diskurserna som finns i texterna. I min presentation av resultaten och i analysen kommer jag att förkorta materialet på följande sätt:

- Intervjuer i tidningen Mama: I:M
- Intervjuer i tidningen Pappa Magazine: I:P
- Ledare i tidningen Mama: L:M
- Ledare i tidningen Pappa Magazine: L:P

5.2 Analysmodell

Vid kodningen av min insamlade empiri använde jag mig av Faircloughs tredimensionella modell som jag har beskrivit i metodkapitlet. För att finna mönster i texterna använde jag mig av de tre dimensionerna text, diskursiv praktik och social praktik. Jag har tittat på vilka ord som används återkommande och vilken nivå språket ligger på. Diskursiv praktik handlar om de produktions- och konsumtionsprocesser som texten är förbunden med. Det här har jag tittat på genom att använda mig av Strömbäcks (2009) tankar om mediers påverkan och även hur media-logiken styr vilka intervjupersoner som används i tidningen. Strömbäcks (2009) tankar om påverkan kan vid en första anblick vara svår att koppla till just produktions- och konsumtionsprocesser men jag vill mena att hur medier påverkar konsumenter i allra högsta grad är intimt förknippat med konsumtionsprocesser som förs fram i Faircloughs modell. Eftersom tidningarna jag undersökt har en snäv målgrupp och riktar sig till mammor respektive pappor som enskilda kategorier blir just sättet på hur tidningarna konsumeras väldigt intressant. Slutligen är social praktik en stor del i Faircloughs modell. Här tittar man på hur en text kan sättas i ett större socialt sammanhang. Jag har gjort detta genom att använda mig av intersektionalitet som glasögon med vilka jag undersöker texterna. Klass, etnicitet, kön och sexualitet är de fyra hörnstenarna i intersektionalitetsteorin. Genom att använda dessa kategorier och analysera texterna utifrån dessa sätts de i ett större socialt

sammanhang där förståelse för komplexa sociala, och i texterna inbyggda, processer blir uppmärksammade.

5.3 Manlighet och faderskap i tidningen Pappa Magazine

När jag kodade materialet började jag med att titta på med vilka ord texten beskriver män i sin föräldraroll. För det första var det svårare att finna exempel på detta i Pappa Magazine då jag finner färre beskrivande ord kring föräldrarollen i den än i Mama.

Papporna beskrivs med sina yrken först och främst såsom ”fotbollsspelande pappa”, ”beundrad programledare” och ”komiker”. En pappa berättar att han inte har kunnat vara pappaledig på grund av sitt yrke som fotbollsspelare. En annan pappa säger att han gärna skulle vilja vara mer påhittig som förälder men att han är lat och beskriver detta som sin dåliga sida av föräldraskapet.

Citat: ”I det här numret träffar du tv och radioprofilen [...] som berättar sin historia om livet, karriären och sonen” (L:P, nr. 4).

Det här tyder på att fokus ligger på yrkesroller och personlighet snarare än föräldraskap. Att inte kunna vara pappaledig beror på att karriären kommer i första hand för just den personen, och det blir just karriären som är i fokus.

Människor har flera olika roller och titlar i sin vardag men när det kommer till en föräldratidning kan jag konstatera att det inte är särskilt mycket fokus på föräldraskapet i tidningen Pappa Magazine. Att männen som intervjuades avböjde eller styrde intervjun in på andra ämnen än sitt föräldraskap är också en intressant aspekt. Detta kan bero på att intervjuaren styrde frågorna på det här sättet, omedvetet eller medvetet. Det kan också bero på att männen som blev intervjuade ville styra in samtalet på karriär snarare än föräldraskap. Detta kan ha med flera olika intressekonflikter att göra, som integritet om privatlivet eller att deras roll först och främst är som karriärist och inte förälder.

Vidare går det att notera en avsaknad av mammors närvaro i Pappa Magazine. Detta kan bero på att tidningen fokuserar på pappan men även att intervjupersonen aktivt valt att inte prata om barnets mamma med respekt för dennes privatliv. Sammanfattningsvis finns inte särskilt många beskrivande ord om pappor i sin föräldraroll – fokus ligger snarare på deras yrkesidentitet.

5.4 Den nya papparollen

En del i skapandet av genus är direkt inlärning. Här har män fått lära sig att det inte är lika accepterat för dem att gråta som för kvinnor (Hirdman 2004). Det är något som redaktören i Pappa

Magazine i sin ledartext tar upp som något som tidningen vill ändra på. Genom att beskriva i en av huvudintervjuerna att pappan gråter då han tänker på sina barn ges en mer allmän och normaliserande bild av känslosamma män i tidskriftens texter. Pappans agerande i intervjun leder även till att han beskrivs med orden ”En blödig skojare” (Ibid.).

Även detta visar på att Pappa Magazine har tagit ställning för att öka mannens inflytande över det traditionellt kvinnliga som påvisas i den hegemoniska maskuliniteten.

Enligt en maskulin hegemoni ska en man inte gråta utan istället vara den dominanta parten i det manligt/kvinnliga förhållandet och vara en ”manlig” man. På det här sättet försöker Pappa Magazine att motverka den maskulina hegemonin genom att ta upp det i sin ledare. Frågan är då huruvida detta överensstämmer med vad som lyfts upp i deras huvudintervju. Att kalla detta för den nya papparollen beskriver mer hur media vinklar papparollen än att papparollen har genomgått en metamorfos. Det är förmodligen som Hirdman (2004) argumenterar - att direkt inläring påverkar män och vidare deras papparoll - och att det mycket väl är så att pappor har blivit mer deltagande i föräldraskapet efter den sexuella revolutionen, men det är svårt att dra några djuplodande slutsatser kring detta. Vad som dock står klart är att medias bild av pappor har förändrats, och att Pappa Magazine explicit uttrycker sitt stöd för detta.

Johansson och Klinths (2007) undersökning är intressant att implementera på den nya papparollen. Det finns en dubbelhet i det faktum att män i undersökningen vill ha mer delat ansvar men inte aktivt arbeta för att ta bort maktförhållandet mellan kvinnor och män. Detta kan, som jag ser det, bero på att männen inte uppfattar en maktrelation mellan könen från första början.

5.5 Pappor i tidningen Mama

Vid kodningen av mitt empiriska material undersökte jag även med vilka ord den andra föräldern beskrevs i texten. Beskrivningarna ger en väldigt heteronormativ bild då det endast var en av mammorna i de undersökta Mama-tidningarna som levde samkönat. När papporna nämns i tidningen Mama är det utifrån mammornas egna ord och tidningens beskrivningar av dem som den andra föräldern då det endast är mammor som förekommer i huvudintervjun. Papporna beskrivs med ord som ”stjärnan”, ”driftig och kreativ” och ”polisman”. En mamma berättar att barnen har en fantastisk relation till sin pappa och att han är närvarande. Mamas chefredaktör beskriver sin tillvaro såhär: ”Men - min karriär har bara blivit bättre för varje barn jag har fått. Att jag är där jag är i dag beror förstås också till stor del på att jag har en man som jag delar ansvaret för hem och barn med. Utan honom hade det inte varit lika lätt.” (L:M, nr. 3).

En av mammorna beskriver hur hon har fått lära sin partner att vara hårdare i uppfostran av barnen

och att han har varit mer slapphänt än hon. En annan beskriver hur hennes man följde med vid varje besök hos gynekologen under graviditeten. Flera av mammorna beskriver sina partners som mer frånvarande än sig själva i föräldraskapet. I följande citat: ”[han] är borta längre perioder än vad jag är” (I:M, nr. 1) i likhet med en annan mammas åsikt kring samma ämne: ”[han] åkte bort en månad, en mamma kan inte åka bort en månad” (I:M, nr. 3).

En mamma är kritisk till att pappan till hennes barn aldrig får frågan om hur han får ihop livspusslet medan hon upplever att hon som mamma blir ifrågasatt mer.

Genussystemet (Hirdman 2004) innebär att det är skillnader mellan kvinnor och män. Enligt denna teori har de olika uppgifter i familjen - män är i karriären och kvinnorna är hemma. I Mama är det lätt att se hur kvinnor ges den traditionella rollen som främsta vårdgivare av barnen och mannen drar in pengarna till det gemensamma hushållet. Mama bidrar på så sätt att genussystemet cementeras.

5.6 Kvinnligt och moderskap i tidningen Mama

För att beskriva de intervjuade mammorna används olika adjektiv. Det är även mer fokus på hennes kropp. Mammorna beskrivs som ”stolt småbarnsmamma”, ”familjekär”, ”avskyr småbarnsåren” och ”vill vara en arbetande mamma”.

En mamma berättar att hon är dålig på att be om hjälp. En annan att hon som mamma inte vill vara ”en curlande serviceinrättning”. En tredje säger att hon blev besviken över att hennes förlossning skedde via kejsarsnitt och uttrycker det som att hon ”ville ha en riktig förlossning”.

En skillnad från papporna i Pappa Magazine är att mammorna i Mama bli beskrivna mer utifrån sitt utseende. Exempel på ord som används är ”magrutig”, ”sprudlande, pratsamma och somrigt fräkniga”, ”blonda bombnedslaget” och ”naturligt supersöt”. I en ledare uttrycker chefredaktören sig på följande sätt: ”Det är en process att lära känna sin nya mammakropp” (L:M, nr. 2). En anledning till att mödrarnas kroppar är mer i fokus kan vara att det är mamman som är gravid och att det är hennes kropp under en graviditet (här är adoption undantaget) och inte pappornas som förändras.

Här är ett exempel där mamman beskrivs endast utifrån sitt utseende och pappan utifrån sin yrkestitel: ”Nästa år, i april, gifter sig det blonda bombnedslaget med dottrarnas far, discjockeysuperstjärnan..” (I:M, nr. 5). Det här citatet visar på kvinnans ytliga attribut, medan mannen beskrivs med sina karriärmässiga framgångar. Varför det inte är tvärtom beror på, som jag ser det, att genussystemet är fundamentalt rotat i samhällssystemet och dess diskurser. Detta stöds av Hirdman (2004) och faller in under den sociala praktiken i Faircloughs modell.

Samhällsstrukturen främjar detta genussystem och citatet ovan visar på detta.

Sammanfattningsvis har jag funnit indikationer på att genussystemet är cementerat även i den kvinnliga porträtteringen i Mama. Detta kan bero på direkt inläring (Hirdman 2004). Normen och medialogiken styr att kvinnor ska beskrivas enligt kroppsliga attribut, en moderlig uppenbarelse och mannen för sina bedrifter. Det går att argumentera för att exemplen ovan visar på detta.

5.7 Mammor i Pappa Magazine

I texterna finns inte mammorna närvarande i samma utsträckning då fokus ligger på pappan som är huvudpersonen i intervjun. Mammorna nämns i flera intervjuer inte alls förutom i faktarutan om mannen där det står att han bor ihop med en kvinna.

En pappa beskriver sin partner som ”hjärnan bakom hemmets genomarbetade och stilrena inredning” och ger denne beröm för detta. Vidare beskrivs mamman enligt följande citat som någon som tar mer ansvar för barnen hemma, exempelvis på nätterna då han själv måste vara utsövd för att utöva sitt arbete. Citat: ”Att vara utsövd är något som är viktigt för att en fotbollsspelare ska kunna prestera på topp. Därför är det oftast [kvinnan] som får dra det tunga lasset nattetid när [han] måste få den sömn han behöver för att orka med de fysiska påfrestningarna som hans yrke dagligen kräver av honom. Men blir det för mycket för henne hjälper han givetvis till” (I:P, nr. 3).

Chefredaktören skriver följande i en av tidningens ledare: ” - 87% av allt oavlönat hushållsarbete utförs av kvinnor. Skärpning grabbar!” (L:P, nr. 4).

Tidningens officiella hållning kan enligt citatet ovan tolkas som att de vill ta avstånd från det traditionella genussystemet och leva upp till det moderna faderskapet. Jag anser att detta inte stämmer överens med hur kvinnor porträtteras i intervjuerna. Det är männens karriärer som är i fokus snarare än deras ökade ansvar i hemmet. Även kvinnornas karriärer hamnar i skymundan.

5.8 Språk och layout

En vidare analys jag gjorde i undersökningen av tidskrifterna var hur layouten ser ut. Pappa Magazine är i merparten av tidningarna mörk och Mama ljus till färgerna. Vidare har jag även noterat att mammorna i Mama har med sina barn på bilderna i intervjuerna samt på omslaget i mycket större utsträckning än vad papporna har i tidningen Pappa Magazine.

Vidare är språket olika i tidskrifterna och intervjuerna skiljer sig åt i hur de är uppbyggda. I Mama får kvinnorna mer raka frågor om hur exempelvis förlossningen gått till medan texterna om männen i Pappa Magazine handlar om en reportageliknande text kring mannens karriär där barnen och föräldrarollen tar mindre plats än i Mama.

Ledarna i de båda tidningarna skiljer sig åt på det sättet att chefredaktören i Mama har med sina egna barn på bild och relaterar ganska mycket till sitt eget familjeliv i texten medan chefredaktören i Pappa Magazine är ensam på sin bild och skriver mer om tidningens innehåll utifrån ett allmänt perspektiv.

Texterna i båda tidskrifterna är skrivna på ett lättillgängligt sätt och de använder enkla ord och ett språk som gemene man kan förstå. Det är möjligt att tidningarna har valt att hålla språket så enkelt som möjligt för att minska avståndet mellan den som intervjuas och läsaren. Språket blir till för alla. Som jag nämnde tidigare är det kända och offentliga personer som intervjuas i tidskrifterna jag valt, detta innebär att dessa personer i de flesta fall tillhör en samhällsklass som är högre än den som svenska genomsnittsbefolkningen tillhör. Detta märks i texterna på olika sätt. Framförallt är detta mer framträdande i tidningen Mama. Ett exempel är beskrivningen av en familj som använder sig av en nanny till barnen i citatet: ”När man är frilans jobbar man inte varje dag, men vi måste ändå ha barnvakt full tid, för om jag plötsligt måste iväg finns det ingen annars som kan ta barnen. Vår nanny Ashley kommer mellan nio och tio och sedan kan hon ta sonen till skolan och stannar till 18 ungefär.” (I:M, nr. 1).

5.9 Hur texter konsumeras kopplat till Mama och Pappa Magazine

Utifrån Strömbäcks (2009) teorier om mediers påverkan är det rimligt att anta att de som läser tidskrifterna Mama och Pappa Magazine påverkas mer än om dessa media hade funnits i radio- eller tv-form, vilket kan få konsekvenser för människors sätt att göra kön.

Den hegemoniska maskuliniteten (Connell 2008) och det rådande genusystemet (Hirdman 2004), cementeras i läsarnas kognitiva medvetande. Samtidigt som Johansson och Klinth (2007) menar på att pappor idag är mer engagerade och vill vara aktiva i sina barns liv och med detta skapar en ny samhällsriktning där ett modernt faderskap tar form.

I tidningen Mama generellt kan jag utifrån de tidningar som jag undersökt dra slutsatsen att det endast är mammor från de övre samhällsskicken som valts ut för att pryda omslaget och låta hennes liv vara grunden till huvudintervjun i numret. Mammorna representerar de mammor som är offentliga personer och kända för någonting som de åstadkommit. De representerar ett kändisideal som tidningarna också säljer lösnummer på. Som jag ser det kan mediaföretagen, med rätt person på omslaget, höja lösnummerförsäljningen.

Kändisarna representerar en hegemoni genom att de är framgångsrika personer som sätts som en måttstock efter vilken andra föräldrar mäter sig. Eftersom personerna är framgångsrika är det lätt att tänka att deras sätt är välfungerande och eftersträvansvärt. Det är denna mekanism som förklarar

varför vissa kändisar säljer fler lösnummer åt de tidningar vars omslag de pryder.

5.10 Intersektionalitet och makt i de undersökta texterna

Vid genomgången av min empiri undersökte jag huruvida texterna innehöll några maktspekter. Intersektionalitetsteorin består av fyra hörnstenar. Klass, etnicitet, kön och sexualitet är relevanta att titta på utifrån detta teoretiska perspektiv. Nedan följer olika exempel på hur denna intersektionalitet uttrycktes i texterna samt hur texterna beskriver maktrelationer mellan män och kvinnor. Citat: ”..det är aldrig någon som frågar [sambon] hur han får ihop livspusslet med tre barn och ”Ladies night”. -Inte ens när han åkte till Nepal i en månad för att delta i ett mountainbikelopp och satt i tv och berättade om det kom det en enda fråga om familjen. Tänk dig om en mamma åkte bort i en månad! För att cykla i bergen. Kvinnor ska jämt ha dåligt samvete om de karvar ut lite tid för sig själva, män bara gör det. Men det var okej med dig att han åkte? – Ja, vi hade planerat noga i förväg med barnvakter, mor- och farföräldrar. För jag hade mitt jobb på Göteborgsoperan då.” (I:M, nr. 3).

Ur citatet ovan från tidningen Mama går det att utläsa flertalet av de kategorier som intersektionalitet tar upp. Bland annat är det i exemplet mannen som lämnar familjen för att fokusera på någonting annat i en månads tid. Mamman i intervjun menar att en mamma minsann inte kan åka bort så pass länge, utan att det är pappans könstillhörighet som gör det möjligt. Mammans arbete på Göteborgsoperan tyder på att hon tillhör en kulturell elit och har alltså en klasstillhörighet som är få förunnad. Möjligheten att kunna bekosta en resa till Nepal är även det en maktkategori som berör klass.

Ett till exempel på maktrelationer mellan män och kvinnor finns i följande citat:

”-Båda våra familjer har hjälpt till jättemycket och min mamma har varit med ända sedan [Första barnet] föddes och rest med mig. Det är som ett pussel, [Min man] är borta längre perioder än vad jag är. Ibland har killarna kommit med mig, då har jag tagit med mig vår nanny. Det funkar bra, killarna är så duktiga på att resa. Men det är meckigt, vi måste planera, planera, planera, planera, eftersom att jag reser runt väldigt mycket fortfarande.” (I:M, nr. 1).

Om man implementerar intersektionalitetens tankar på citatet ovan går det att identifiera flera intressanta aspekter. För att ha råd med att resa så som mamman i texten beskriver behövs relativt god ekonomi. Personen i texten tillhör en högre socioekonomisk klass än majoriteten av svenska folket. Resandet och möjligheten till praktisk hjälp beskrivs som ett normaliserat tillstånd och inte som en livsstil som är få förunnad. Klassaspekten är därför tydlig här. Vidare beskrivs att barnen följer med mamman när hon reser men inte följer med pappan. Mamman har det största ansvaret för

barnen. Här är arbetsfördelningen tydlig, mannen har sin karriär som går före och kvinnan får ta hand om de gemensamma barnen.

Vidare går det att utläsa att det är kvinnan som har makten över familjelivet och de gemensamma barnen då hon har det primära ansvaret och spenderar den mesta tiden med dem. Å andra sidan har fadern det huvudsakliga ekonomiska ansvaret för att familjens socioekonomiska status ska kunna upprätthållas. Pappan kan inte ta med sig barnen då de skulle ta för mycket tid från hans arbete. Här får kvinnan stiga in och ta mer ansvar.

Det här kallar Connell (2008) för den hegemoniska maskuliniteten. Patriarkatets legitimitet består i att män är dominerande och kvinnor är underordnade, vilket också framgår av beskrivningarna i texten där intervjupersonerna lever efter detta. Det här går att tolka på två sätt. För det första det faktum att kvinnan i förhållandet är öppen med detta och att det porträtteras som någonting självklart i det mediala rummet. För det andra ställs inga kritiska frågor utan detta tas som självklart. I en annan text är kvinnan mer medveten om sina privilegier:

”Jag vet att jag är väldigt privilegierad ekonomiskt och kan göra många saker med barnen som många andra föräldrar inte kan. Resa, till exempel. Nyligen var jag i Oman med mina två stora och nu planerar vi en resa till London. Men jag är högst medveten om att inte alla kan göra så med sina barn. Det är inget jag ser som självklart, utan känner en stor tacksamhet för.” (I:M, nr. 4).

Genom uttalandet positionerar hon sig själv i överklassen genom att beskriva att inte alla kan leva så som hon själv gör. Hon beskriver sig själv som väl medveten om sin klasstillhörighet medan hon samtidigt visar på en förståelse för att merparten av läsarna till tidskriften *Mama* inte tillhör samma klass, och har samma möjligheter. Skillnaden mellan den här mamman och den jag tidigare nämnde är att hon adresserar sin klasstillhörighet medan den andra inte gör det. Faktum kvarstår dock att de mammor som porträtteras tillhör de högre samhällsklasserna ur ett socioekonomiskt. Adresserat eller inte så är det dessa mammor som blir uppmärksammade i tidningen. Det här kommer jag att komma tillbaka till när jag skriver om tidningarnas porträttering utifrån mina teoretiska perspektiv i allmänhet.

Den maskulina hegemoniteten går vidare att utläsa i följande citat:

”En annan sak som också rimmar lite illa med att vara fotbollsproffs och småbarnsförälder på samma gång är hur nattskiftet där hemma ska lösas. Att vara utsövd är något som är viktigt för att en fotbollsspelare ska kunna prestera på topp. Därför är det oftast [min fru] som får dra det tunga lasset nattetid när han måste få den sömn han behöver för att orka med de fysiska påfrestningarna som hans yrke dagligen kräver av honom. Men blir det för mycket för henne hjälper han givetvis till.” (I:P, nr. 3).

Det finns anledning att tolka att citatet är ett belysande exempel på maskulin hegemoni då det är mannens behov som sätts i främsta rummet. Pappan i texten har ett yrke som kräver att hans partner tar ett större ansvar för deras barn än han. Texten ger pappan en dominans och mamman en underordnad roll och styrker genusstrukturen ytterligare. Mannens yrkesroll ger även honom en överordnad position bland männen. I yrkesrollen lever han upp till de ideal som finns och styrker även dessa på det privata planet (Connell 2008). Texten problematiserar heller inte den verklighet som pappan lever i utan nystar istället vidare på pappans eventuella problem om något av barnen skulle bli sjukt och därmed smitta honom. Fokus i texten blir på mannen och ger honom makten i familjen som den styrande och dominanta. Han har också makt att välja när han vill vara en närvarande hjälpsam och modern pappa genom att texten poängterar att han hjälper till när det blir för mycket för hans fru.

I Mama så berättar intervjupersonen, en mamma som lever ihop med en kvinna, om deras val av stängd donator till sina två barn. Stängd donator innebär att barnen aldrig kan söka vidare information om vem som är deras biologiska pappa.

”Lika viktigt är väl att du och [din fru] är ett starkt par med ett tryggt nätverk. – Ja, när man har allting omkring, vi har en granne som är ensamstående, han är med dem, han kommer in varje dag, och så har vi en pensionär som hjälper oss, och morfar och andra manliga gestalter..”

(I:M, nr. 2).

Här förs en diskussion kring vad ett starkt nätverk är. Nätverket består endast av män, och detta understryker teorin om att män är överst i maktordningen, som Connell (2008) skriver om. Mannen målas upp som något frånvarande i texten men poängteras även vara viktig. Man kan ställa sig frågan varför inte de kvinnliga förebilderna tas upp som någonting viktigt. Att det är den manliga frånvaron i barnets omedelbara närhet som problematiseras är mycket intressant, eftersom det visar på en maskulin hegemoni. Johansson (2004) har studerat hur samhället ser på manliga förebilder. Han menar på att det finns en dold könsdiskurs där kärnfamiljen med två heterosexuella föräldrar är normen. Inom socialtjänsten så finns det även tendenser till att skylla problem på exempelvis en frånvarande far och tillsätta en manlig kontaktperson till en pojke med en ensamstående mamma.

5.11 Sexualitet och etnicitet

Sexualitet är en kategori som inte är särskilt tydlig i empirin. Texterna vidrör i majoritet heterosexuella par med undantag för en homosexuell mamma som medverkar i Mama. Dock påvisar detta en tydlig heterosexuell norm i tidskrifterna genom att det endast förekommer en intervju av tio med en förälder som lever i ett homosexuellt förhållande. Genom att välja en

homosexuell mamma i Mama som intervjuperson visar tidningen att de är medvetna om att det finns flertalet olika sätt att leva på som familj i dagens samhälle men också en brist eftersom de lyfter fram en typ av förälder då det endast är en av fem som inte lever heteronormativt.

Vad gäller de föräldrar som porträtteras framstår de som att de uteslutande är svenskar med svensk bakgrund. Det innebär att det är en avsaknad av andra perspektiv än svenska medel- och överklassnormer på föräldraskap som porträtteras i magasinen. Det här bidrar till en normalisering av svenska idealen som den rådande normen.

6 Sammanfattande diskussion

Syftet med den här uppsatsen har varit att belysa hur föräldraskapet porträtteras i tidskrifter för föräldrar inriktade på mammor respektive pappor för att skapa förståelse för de processer som styr porträttering ur ett samhällsperspektiv.

Mina frågeställningar har varit följande:

- Vilka bilder ger tidskrifterna av kvinnor respektive män som föräldrar?
- Vilka bilder ger texterna om kön, etnicitet, klass och sexualitet?
- Hur förhåller sig tidskrifterna till strävandet efter jämlikhet i samhället?
- Hur förhåller sig tidskrifterna till språk och layout?

Vid kodningen av materialet har jag funnit ett samband mellan tidskrifternas ledare samt huvudintervju. Mamas chefredaktör tar ofta med egna exempel ur sitt familjeliv i sina ledare samt har med sina barn på bild tillsammans med sig själv. Ledarens tema återspeglas senare i huvudintervjun. Mamas huvudintervjuer har stort fokus på kvinnans moderskap samt har i majoriteten av tidningarna med intervjupersonens barn på bilderna i intervjun och på omslag. Fokus på kvinnans roll som mamma är större i Mama än vice versa i Pappa Magazine. Pappa Magazine har bilder på barn på endast ett av omslagen av de undersökta tidningarna. Chefredaktören porträtteras utan barn i ledarna. Pappa Magazines chefredaktör skriver även mer generellt och brett i sin ledare och är mindre privat än Mamas chefredaktör. Detta speglar vidare huvudintervjun i Pappa Magazine där fokus ligger mer på mannens karriär än dennes faderskap. Vidare finns en avsaknad av porträttering av olika etniciteter i de båda tidningarna.

Om inte föräldrar med annan härkomst blir porträtterade i några av Sveriges största föräldramagasin, var ska de då bli det?

De här resultaten visar att de traditionella könsrollerna upprätthålls genom Mama och Pappa Magazine. Mammorna i Mama beskrivs i texterna som de som har det största ansvaret för barn och hem men samtidigt reflekterar över det faktum att det är så. En pappa i Pappa Magazine uttrycker som titeln lyder, att han givetvis hjälper till med barnen om det blir för mycket för mamman. Detta tyder på att han är medveten om den ojämlikhet som råder i familjen och att han i någon mån försöker ändra på detta. Även Pappa Magazines chefredaktör uttrycker sig kritiskt mot att män inte hjälper till med hushållsarbetet lika mycket som kvinnorna och försöker med detta skapa en medvetenhet om att öka jämlikheten i hemmet.

På liknande sätt har jag funnit resultat som pekar på att det är homogena etniciteter, rådande heteronormativitet och uteslutande personer från de högre samhällsskikten som får stå som modeller för Sveriges mammor och pappor. De här personerna ges makt genom att få

mediautrymme. Som jag ser det kan den växelverkan som finns mellan medieföretagen och kändisarna vara högre prioriterad än vad som faktiskt kommuniceras till läsarna. Kändisen tjänar på att bli exponerad i en tidning med stor målgrupp, tidningen tjänar på att ha en känd person som representerar dess varumärke. Problemet med detta förhållande är att många föräldrar kan uppleva en stor osäkerhet genom att de blir konstant exponerade för de element som jag nämnt ovan i den här diskussionen. Som jag ser det är det lätt att många föräldrar känner sig underlägsna när de blir exponerade för en medielogik som menar att en lyckad förälder åker på dyra solresor över jul, har en nanny eller att den senaste modellen av en designertillverkad barnvagn är nödvändig för ett barns välbefinnande. Här finns det en uppenbar risk för stigmatisering och en oönskad klassindelning bland föräldrar.

Jag har anlagt ett socialkonstruktivistiskt perspektiv i den här studien och min analys och mina resultat är präglade av denna teoretiska riktning. En vidare undersökning i ämnet hade kunnat grunda sig i att intervjua föräldrar och se hur de ser på informationen som ges via föräldratidskrifter samt tidningsmakarnas syn på sin roll som rådgivare. Vidare forskning skulle också kunna vara att titta på föräldratidningar och det skrivna material som tillhandahålls från myndigheter och landsting till föräldrar ur ett påverkansperspektiv. En komparativ studie mellan dessa skulle kunna belysa vilken roll media har i människors medvetande när det kommer till föräldraskap.

7 Referenser

- Bryman, A. (2002, 2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Bremberg, S. (red) (2004) *Nya verktyg för föräldrar – förslag till nya former av föräldrastöd*. Statens folkhälsoinstitut, 2004:49. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut.
- Bäck-Wiklund M. & Bergsten, B. (2010) *Det moderna föräldraskapet: en studie av familj och kön i förändring*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Connell, R.W. (2008) *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.
- Eriksson-Zetterquist, U. & Styhre, A. (2007) *Organisering och intersektionalitet*. Malmö: Liber.
- Hirdman, Y. (2004) ”Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning”. I Christina Carlsson Wetterberg & Anna Jansdotter, (red.): *Genushistoria – en historiografisk exposé*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, T. (2004) *Faderskapets omvandlingar: frånvarons socialpsykologi*. Göteborg: Daidalos.
- Johansson, T. (2009) *Familjeliv*. Malmö: Liber.
- Johansson, T. & Klinth, R. (2007) ”De nya fäderna. Om pappaledighet, jämställdhet och nya maskulina positioner” *Tidskrift för genusvetenskap*, 1-2 , 143-166.
- Jönson, H. (2010) *Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning och socialt arbete*. Malmö: Liber.
- Jørgensen, M. & Phillips, L. (1999) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Jørgensen, M & Phillips, L. (2002) *Discourse Analysis as Theory and Method*. SAGE, London.
- Mama (elektronisk), *Sveriges tidskrifter* <<http://sverigestidskrifter.se/tidskrifter/mama>> (2013-01-01).
- Mattson, T. (2010) *Intersektionalitet i socialt arbete: teori, reflektion och praxis*. Malmö: Gleerup.
- Strömbäck, J. (2009) *Makt, medier och samhälle: en introduktion till politisk kommunikation*. Stockholm: SNS Förlag.
- Sunderland, J. (2006) ”'Parenting' or 'mothering'? The case of modern childcare magazines” *Discourse & Society*, 17, 4, 503-527.
- Sveriges befolkning 2011 (2012)(elektronisk), *Statistiska centralbyrån* <http://www.scb.se/Pages/PressRelease___331064.aspx> (2013-01-01).
- Pappa Magazine (elektronisk), *Sveriges tidskrifter*

<<http://sverigestidskrifter.se/tidskrifter/pappa-magazine>> (2013-01-01)

Plantin, L & Daneback, K. (2010) "Föräldraskap och internet: Nya mötesplatser och informationsvägar kring det senmoderna föräldraskapet" *Socialvetenskaplig tidskrift*, 2, 17, 170-188.

Vetenskapsrådet (2009), Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning <<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>> (2012-10-26).

Widerberg, K. (2002) *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

8 Bilaga 1 - Empiri

Mama, 2012:9 Nr. 1, Stockholm: Bonniers Tidskrifter

Mama, 2012:10. Nr. 2, Stockholm: Bonniers Tidskrifter

Mama, 2012:11. Nr. 3, Stockholm: Bonniers Tidskrifter

Mama, 2012:12. Nr. 4, Stockholm: Bonniers Tidskrifter

Mama, 2012:13. Nr. 5, Stockholm: Bonniers Tidskrifter

Pappa Magazine, 2012:4, Nr. 1, Stockholm: Moderna Tidskrifter

Pappa Magazine, 2012:5, Nr. 2, Stockholm: Moderna Tidskrifter

Pappa Magazine, 2012:6, Nr. 3, Stockholm: Moderna Tidskrifter

Pappa Magazine, 2012:8, Nr. 4, Stockholm: Moderna Tidskrifter

Pappa Magazine, 2012:9, Nr. 5, Stockholm: Moderna Tidskrifter

9 Bilaga 2 - Frågeguide

Frågor att ställa till texterna. Jag har valt att använda mig av Mama och Pappa Magazine. Materialet kommer att vara huvudintervjun som finns i varje nummer med en förälder. Jag kommer även att analysera ledaren i varje nummer.

Jag kommer välja ut fem nummer av respektive tidning, allt som allt tio intervjuer och tio ledare, dessa från de senaste utgivna skrifterna.

Inkluderat i varje intervju finns bilder som jag kommer att göra en reflektion kring i min slutdiskussion.

Teman: Manligt/Kvinnligt, Makt och Klass

Manligt/kvinnligt

- Vilka ord används för att beskriva män och kvinnor i sin föräldraroll?
- Skiljer sig adjektiven åt?

Makt

- Hur uttrycks makt i texterna?
- Ger texterna mannen eller kvinnan mer makt?
- Har mannen eller kvinnan mest makt offentligt/privat?
- Finns det något underliggande som tyder på detta?

Klass

- Använder texterna ord som kan associeras med en särskild klass?
- Kretsar texterna kring någon särskild grupp i samhället?
- Inkluderas eller exkluderas någon?